

Krajské kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ
16. ročník, školský rok 2023/2024

Písomný test pre kategórie A a B

- 1.** Ku každej starovekej civilizácii priradte tri pojmy zo zoznamu nižšie, ktoré sa s ňou spájajú. Odpoveď zapíšte na príslušné miesto v Odpovedovom hárku.

kastovníctvo; klinové písmo; hodváb; desiatková sústava; arabské číslice; konfucianizmus; šesťdesiatková sústava; znakové písmo; hieroglyfy; budhizmus; zikkuraty; papyrus

A) Mezopotámia _____

B) Egypt _____

C) India _____

D) Čína _____

- 2.** Do Odpovedového hárku zapíšte odpovede na nasledujúce úlohy:

A) Do slepej mapy napíšte názvy miest uvedených za písmenami A) – D). (Stačí uviesť zástupné písmená.)

A) Plataje

B) Termopyly

C) Maratón

D) Salamína

Zdroj: Internet. Upravené. Dostupné na:
<<https://grecemap360.com/greece-blank-map>>

B) Ku ktorému vojnovému konfliktu sa viažu miesta označené na slepej mape?

3. Roztried'te nižšie uvedených rímskych politických lídrov do dvoch skupín (podľa formy vlády) a pomenujte formu vlády, ktorú zaviedli v Ríme v 1. storočí pr. Kr. Odpoveď zapíšte do Odpoveďového hárku.

Crassus; Octavius; Caesar; Antonius; Lepidus; Pompeius

4. Do nižšie uvedeného textu doplňte za písmenami A) – F) chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý. Odpoveď zapíšte do Odpoveďového hárku.

V čase zániku Západorímskej ríše došlo v Európe k veľkým pohybom kmeňov známym ako **A)** _____. Jeho súčasťou sa stala aj expanzia Slovanov. Na prelome **B)** _____ storočia prenikli karpatskými priesmykmi aj do naddunajských priestorov. Krátko na to vtrhli do Karpatskej kotliny **C)** _____, ktorí si v krátkom čase podmanili Slovanov. Tí sa im pod vedením franského kupca **D)** _____ vzopreli a porazili ich. Slovania si svojho vodcu zvolili za kráľa a vytvorili kmeňový zväz nazývaný **E)** _____. Tá sa zanedlho dostala do konfliktu s Franskou ríšou. Napokon svoju pozíciu potvrdila v roku 631 víťazstvom nad franským kráľom Dagobertom pri hrade **F)** _____.

5. K definíciám uvedeným za písmenami A) – D) doplňte do Odpoveďového hárku pojmy, ktoré reprezentujú.

A) záznam konania úradu – verejný zápis o ústnom konaní a jeho výsledkoch (uvádza čas, miesto, predmet konania, zúčastnené osoby, podpis) = _____

B) prípisky, dodatky a komentáre na vonkajších okrajoch hlavného textu = _____

C) kreslená, často až prepychovo maľovaná výzdoba rukopisu a rukopisných kódexov = _____

D) fyzikálna metóda, ktorou sa datuje vek predmetu (archeologického nálezu) = _____

6. Podľa latinského slova *feudum* = léno = prepožičaná pôda od pôvodného vlastníka (panovníka, cirkevného či svetského zemepána) bol pomenovaný spoločenský systém feudalizmus.

Spolu s pôdou dostal nový držiteľ léna, t. j. lénný pán, aj poddaných a súdne právomoci. V klasickej podobe sa však feudalizmus rozvinul vo Franskej ríši na prelome 8. a 9. storočia. **Do Odpovedového hárku napíšte odpovede na otázky:**

A) Ako sa nazýva vzťah medzi lénnym pánom a lénnikom?

B) Ako sa volal franský panovník vládnucci v rokoch 768 – 814, ktorý rozvíjal vzdelanosť aj agrotechniku v krajine?

Zdroj: Internet. Dostupné na: <<https://galgenberg.sk/11-historia-piva-vcasny-stredovek-franska-risa-britske-ostrovy/>>

7. V Odpovedovom hárku podčiarknite slová, ktoré do skupín nepatria:

A) janičiari, habáni, hajdúsi, kuruci, labanci

B) augustiáni, benediktíni, dominikáni, františkáni, jakobíni

C) abolicionizmus, bostonský čajový večierok, konfедераčné články, politika krvi a železa

D) akropola, Feidias, demokracia, tribún ľudu, agora, Platón

8. Do Odpovedového hárku napíšte, či sú podčiarknuté slová a tvrdenia označené písmenami **A) – D)** správne alebo nesprávne.

Pojmom Valašská kolonizácia označujeme doosídľovanie karpatského priestoru v období 14. – 17. storočia, oblastí dnešného Maďarska, Slovenska, Ukrajiny a Poľska. V 13. storočí vzniklo **A) Valašské kráľovstvo** na území **B) dnešného Srbska**. Kým obyvatelstvo spomínaných regiónov chovalo ovce v dolinách pri svojich obydliach iba na mäso, vlnu a kožu, Valasi efektívnejšie využívali horské doliny a stráne a orientovali sa na chov oviec, rožného statku i na výrobu mlieka a syra. Za prínos efektívneho chovu oviec a osídlenie riedko obývaných hornatých oblastí boli Valasi **C) oslobodení od daní, cla a nemuseli odrobiť povinný počet dní vlastníkovi pôdy**, čo im zaručovalo valašské právo.

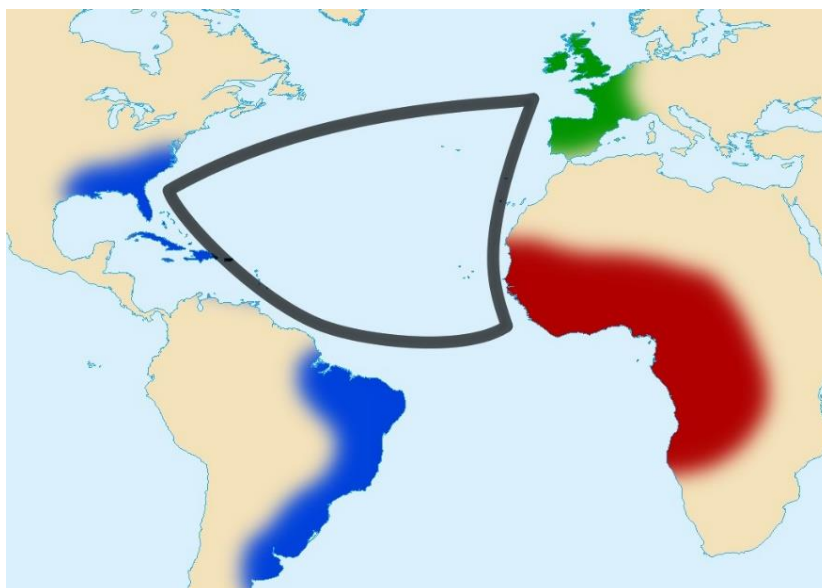
Na územie dnešného Slovenska prenikli Valasi v niekoľkých vlnách. Prvýkrát okolo roku **D) 1337 pri Sobranciach**, neskôr kočovali a usadili sa v Zemplíne, Šariši, Spiši, Gemeri, Orave a Liptove. Prenikli až na územie Moravy, do okolia mesta Valašské Meziříčf, názov ktorého odkazuje na túto časť histórie osídľovania.

9. K bodom na časovej osi v Odpovedovom hárku priradte nižšie uvedené udalosti uhorských dejín v chronologickom poradí. Začnite najstaršou. (Stačí uviesť zástupné písmená.)

A) Dóžovo povstanie	B) založenie Academie Istropolitany
C) vzburá baníkov v Banskej Bystrici	D) stretnutie českého, uhorského a poľského kráľa vo Vyšehrade
E) bitka pri Rozhanovciach	F) bitka pri Moháči

10. Podľa slov francúzskeho premiéra z čias francúzskej expanzie do zámoria Jula Ferryho: „koloniálna politika je dcérou politiky industrializácie“. Nastal mohutný rozmach transkontinentálneho obchodu a s tým súvisiace aj masové obchodovanie s otrokmi v tzv. trojuholníkovom obchode medzi Európou, Amerikou a Afrikou. Obchodovanie trvalo takmer 350 rokov. Túto nútenú masovú migráciu čiernych otrokov možno nazvať aj najsmutnejším dedičstvom Kolumbových objavov. Cenou za jeho fungovanie (okrem iného) bolo aj cca 20 miliónov obetovaných otrokov.

Zdroj: Internet. Dostupné na: <<https://sk.thpanorama.com/articles/historia/comercio-triangular-origen-pases-y-productos.html>>

Do Odpoved'ového hárku napíšte najmenej tri kľúčové komodity (druh tovaru), ktoré sa vyvážali:

A) z Európy do Afriky: _____

B) z Ameriky do Európy: _____

11. Vytvorte správne dvojice pojmu a definície. Odpoveď zapíšte do Odpoved'ového hárku.

1) emigrácia _____	A) Obsadenie a kultivovanie prázdnych, slabo osídlených alebo vyľudnených oblastí v dôsledku katastrof, vojen, chorôb...
2) exkomunikácia _____	B) Vedomý odchod z vlasti, vysťahovalectvo, pobyt v cudzine alebo na vzdialenom mieste ako forma protestu voči zmenenej politickej či náboženskej situácii alebo nariadeniu nadradenej inštitúcie.
3) exodus _____	C) Vyhostenie, vyobcovanie, vypudenie z obce, náboženskej komunity, zo spolku, sprevádzané vyslovením kliatby, jeden z najťažších cirkevných trestov. Termín sa však uplatňoval aj v tajných spolkoch a politických stranách.
4) kolonizácia _____	D) Vynútený alebo dobrovoľný odchod z materskej/rodnej krajiny z dôvodov náboženských, sociálnych, politických v snahe nájsť lepšie podmienky.
5) migrácia _____	E) Zmena miesta trvalého pobytu/pôvodného sídla/rodiska, t. j. presťahovanie jednotlivca či skupiny obyvateľov v rámci štátu.

12. Stanovy Matice slovenskej, 1862

„§ 1. Slovenská Matica je jednota milovníkov národa a života slovenského a jej cieľ: v členoch slovenského národa mravniu a umnú vzdelanosť budiť, rozširovať a utvrdzovať; slovenskú literatúru a krásne umenia pestovať a podporovať a tým i hmotný blahobyť slovenskému národu napomáhať a na jeho zvelebení pracovať.“

Matica slovenská bola prvým celonárodným oficiálne schváleným spolkom a stala sa reprezentantkou národného života Slovákov. Za napĺňanie jej stanov sa (okrem iných) angažovali dve najvyššie postavené osobnosti z oboch cirkví. **Do Odpoved'ového hárku doplňte za písmenami A) a B) mená oboch osobností.**

A) banskobystrický biskup: _____

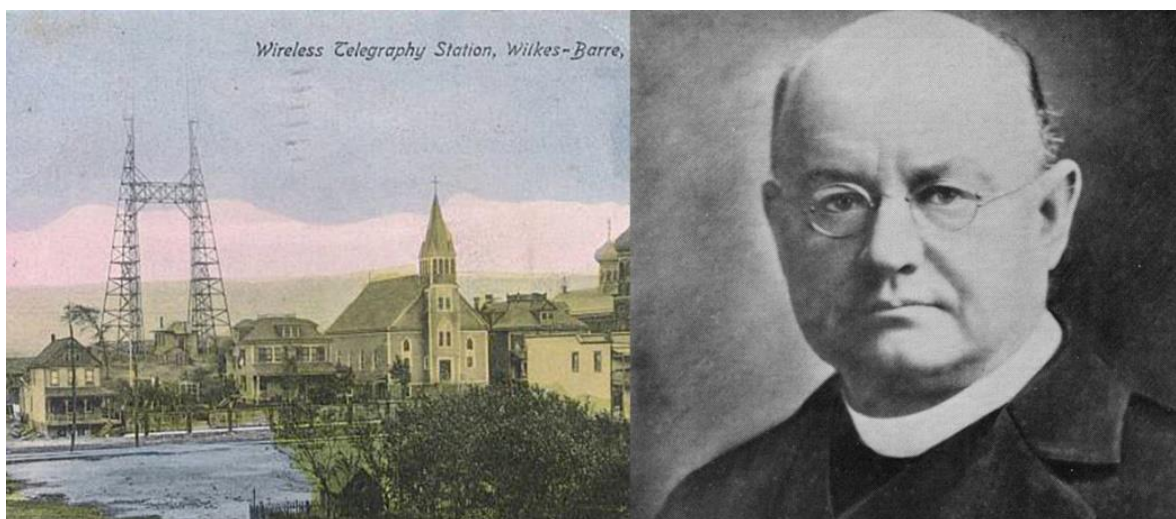
B) evanjelický superintendent: _____

13. Z nižšie uvedených tvrdení označte v Odpoved'ovom hárku dve, ktoré sú pravdivé.

- a) Ján Nepomuk Bobula, pôvodne staviteľ a podnikateľ, vstúpil v 60. rokoch do politiky, organizoval stranu Nová škola slovenská a v Pešti vydával noviny *Slovenský denník*.
- b) Vojnu o rakúske dedičstvo viedla Mária Terézia po boku francúzskeho kráľa.
- c) Prijatie dokumentu známeho ako Pragmatická sankcia presadil Karol VI. Na rokovaní v Utrechte v roku 1713 a týkal sa rozšírenia následníckeho práva v habsburskej ríši v línii po meči i po praslici.
- d) Konfederované americké štáty podporovali rozvoj abolicionizmu.
- e) Sesterské republiky, ktoré vznikli pri výbojoch francúzskych revolučných vojsk, sa po vyhlásení cisárstva vo Francúzsku zmenili na kráľovstvá.
- f) Slovanská vzájomnosť je pojem, ktorý zaviedol Ján Hollý v eposoch o slovanskom dávnoveku a v roku 1848 na Slovanskom zjazde v Prahe bola potvrdená bilaterálnymi diplomatickými zmluvami zástupcov jednotlivých slovanských národov.
- g) Vďaka agrárnej revolúcii nachádzalo prácu v poľnohospodárstve stále viac a viac obyvateľstva.
- h) Tolerančný patent vydaný Jozefom II. zavádzal v monarchii v školstve výučbu žiakov jednotlivých národov a národností v ich rodnom jazyku.

14. Viacerí Slováci v zahraničí boli úspešní v rôznych profesiách. Jedným z nich bol aj slovenský rímskokatolícky kňaz, vo svete známy vynálezca, priekopník bezdrôtovej telekomunikácie. Uskutočnil rádiový prenos hovoreného slova, ktorý sa stal základom bezdrôtového prenosu a vysielania prostredníctvom rádia.

V roku 1890 odišiel (ako viacerí Slováci) do USA do novozaloženej baníckej obce Wilkes-Barre v Pensylvánii. Žilo tam 300 slovenských rodín. V novom prostredí sa začal hlbšie zaujímať o elektrotechniku.

Zdroj: *Internet*. Dostupné na: <<https://www.startitup.sk/jozef-murgas-slovensky-vynalezca-knaz-ktory-prispek-vzniku-wifi/>>

V roku 1904 boli Federálnym patentovým úradom vo Washingtone prijaté dva jeho patenty. Prvý známy ako *Zariadenie na bezdrôtovú telegrafiu* a druhý ako *Spôsob prenášania správ bezdrôtovou telegrafiou*. **Do Odpoveďového hárku napíšte:**

A) Meno vyobrazeného vynálezcu: _____

B) Približne koľko Slovákov sa vystaňovalo z Uhorska do 1. svetovej vojny?

_____

C) Názov zastrešujúcej organizácie (združenia) Slovákov v Amerike:

_____

D) Početná migrácia Slovákov bola zaznamenaná po porážke Osmanskej ríše koncom 18. storočia aj na Dolnej Zemi. Na území ktorých dnešných štátov lokalizujeme územie historicky označené ako Dolná Zem? _____

15. Vo voľbách v roku 1870, teda po rakúsko-uhorskom vyrovnaní, bol počet ľudí, ktorí mali právo voliť, cca 5 – 6 % z celkového počtu obyvateľstva. Preto sa zaužívalo tvrdenie, že „politika je panské huncútstvo“. Tento stav trval v uhorskej časti súšťačia až do zániku monarchie. V nástupníckych štátoch, medzi ktoré patrila aj Československá republika, sa volebná reforma stala prioritnou politickou otázkou. Československo bolo príkladom krajiny, kde sa urýchlene a zásadne zmenila otázka práva voliť. Politici mali pritom veľmi krátky čas. Koncom februára parlament uzákonil

všeobecné, rovné a tajné volebné právo. Stálo na zásade, že „ľud je jediný zdroj štátnej moci v republike, a preto všetky dovtedy platné „výsady pohlavia, rodu a povolania sa neuznávajú“. Mnohí sa obávali, že zveriť volebné právo dovtedy neplnoprávnemu ľudu povedie k radikalizácii až anarchii. Ďalšie zásadné výhrady sprevádzali diskusie o volebnom práve žien.

O dva mesiace od uzákonenia všeobecného, rovného a tajného volebného práva parlamentom, v druhej polovici apríla, sa v ČSR konali prvé voľby, v ktorých sa získané právo uplatnilo.

Do Odpovedového hárku napíšte, v ktorom roku bol v ČSR prijatý volebný zákon a konali sa prvé voľby.

16. Po skončení prvej svetovej vojny a rozpade Rakúsko-Uhorska sa regionálne mocnosti v strednej Európe stretli s novými výzvami a hrozbami. V tomto období politických a hospodárskych zmien sa v regióne začali formovať spojenecké aliancie. Jednou z takýchto iniciatív bola tzv. Malá dohoda.

Z nižšie uvedených tvrdení o Malej dohode označte v Odpovedovom hárku štyri, ktoré sú pravdivé.

- a) Bola zoskupením troch štátov - Československa, Rumunska a Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov.
- b) Jej členovia sa zaviazali k vzájomnej pomoci a spolupráci primárne v oblasti kultúry a vzdelávania.
- c) Jej vytvorenie bolo dôsledkom obáv zo vzrastajúcej nemeckej expanzie v strednej Európe v 30. rokoch 20. storočia.
- d) K podpísaniu zmlúv medzi jej členmi došlo v rokoch 1920 - 1921.
- e) Bola podpísaná počas rokovaní v Locarne ako jedna z locarnských dohôd.
- f) Jej cieľom bolo zabrániť revízií hraníc jej členských štátov a návratu Habsburgovcov späť na trón.
- g) Jej členovia sa zaviazali k ekonomickej integrácii s cieľom získať ekonomickú prevahu na medzinárodnej scéne.
- h) Jej cieľom bolo podporovať kolonizačné snahy jej členov v Afrike a Ázii.
- i) Edvard Beneš sa snažil rozšíriť platnosť dohody aj na obranu pred útokom iného štátu.
- j) K jej členským štátom sa postupne pridali aj Francúzsko, Nemecko a Rusko.

17. Priradte jednotlivé charakteristiky uvedené nižšie k politickým ideológiám v Európe v prvej polovici 20. storočia. Odpoveď zapíšte do tabuľky v Odpoveďovom hárku.

nacionalistické umenie – „árijská kultúra“; pluralita postojov a názorov; obmedzenie občianskych práv na základe príslušnosti k strane; trhové hospodárstvo a monopoly; socialistický realizmus; obmedzenie občianskych práv na základe rasy; riadené hospodárstvo a monopoly; marxizmus-leninizmus; centrálné riadené hospodárstvo; národný socializmus; garantované občianske práva a slobody; moderné umenie

ideológia oblasť	DEMOKRACIA	FAŠIZMUS	KOMUNIZMUS
hospodárstvo			
postavenie občana			
politika			
umenie a kultúra			

18. Prečítajte a analyzujte ukážku textu. Odpovede na otázky a úlohy za písmenami A) a B) zapíšte do Odpoveďového hárku:

„... je voľné, neformálne a otvorené spoločenstvo ľudí rôznych presvedčení, rôznej viery a rôznych profesií, ktoré spája vôľa jednotlivo i spoločne sa zasadzovať za rešpektovanie občianskych a ľudských práv v našej krajine i vo svete. Tieto práva, ktoré človeku priznávajú obidva uzákonené medzinárodné pakty, Záverečný akt helsinskej konferencie (1975), početné ďalšie medzinárodné dokumenty proti vojnám, násiliu a sociálnemu a duchovnému útlaku, a ktoré súhrnne vyjadruje Všeobecná deklarácia ľudských práv OSN.“

A) Pod akým názvom vystupovalo spoločenstvo a aký dokument podpísalo?

B) Uvedte po jednom predstaviteľovi z Česka a Slovenska, ktorí k dotknutej skupine aktivistov patrili.

19. Do nižšie uvedeného textu doplňte za písmenami A) – C) chýbajúce informácie tak, aby bol text pravdivý. Odpoveď zapíšte do Odpoveďového hárku.

Hromadné opúšťanie vlasti sa stalo pre Československo a vôbec pre strednú Európu kontrolovanú Sovietskym zväzom typickým javom. Prvá väčšia politická exilová vlna opustila územie Slovenska v roku 1945. Keď sa v roku 1948 definitívne dostala k moci komunistická strana, Slovensko zaznamenalo druhú silnú exilovú vlnu. Tretia, ešte väčšia exilová vlna sa zdvihla v roku **A)** _____.

Slovenská emigrácia organizovala v zahraničí veľké podujatia s dosahom do budúcnosti. Jedným z najväčších podujatí bolo vytvorenie kongresu **B)** _____.
(vypíšte celý názov) Jeho cieľom bolo sústrediť všetky sily zahraničných Slovákov na dosiahnutie demokratickej slovenskej štátnosti, podporiť integračné snahy v Európe, prispieť k pádu komunistického režimu. Aj pod vplyvom týchto aktivít rozhodla v roku **C)** _____ československá federálna vláda o otvorení hraníc s Rakúskom a NSR.

20. Vytvorte správne dvojice. Odpoveď zapíšte do Odpoveďového hárku.

a) jún 1948 – máj 1949 _____	1) suezská kríza
b) jún 1950 – júl 1953 _____	2) raketová kríza na Kube
c) 22.10. – 4.11.1956 _____	3) sovietska invázia v Afganistane
d) október – november 1956 _____	4) kórejská vojna
e) november 1958 – august 1961 _____	5) maďarské povstanie
f) 22. – 28.10. 1962 _____	6) vietnamská vojna
g) august 1964 – apríl 1975 _____	7) prvá berlínska kríza
h) december 1979 – február 1989 _____	8) druhá berlínska kríza

Autorky: PhDr. Anna Bocková, PhD., PhDr. Daniela Kodajová, PhD.,
Mgr. Ivana Dendys, PhD.

Recenzentka: Mgr. Daniela Hrnčiarová, PhD.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: NIVAM – Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava 2024